

रुध्यते 10,77,30. विरुद्ध in *Widerspruch stehend, einen Widerspruch enthaltend, widerstrebend, widersprechend, entgegengesetzt, logisch einander ausschliessend* (die Ergänzung im gen., instr. oder im comp. vorangehend) KĀTJ. ÇR. 5, 11, 25. किमिदं वर्तसे भद्रे विरुद्धं यौवनस्य ते R. 7, 17, 4. विरुद्धं धर्मकीर्तिर्याम् R. GORR. 2, 58, 29. तद्देशकुलजातीनामविरुद्धं प्रकल्पयेत् M. 8, 46. धर्म R. 4, 17, 33. 5, 47, 17. 48, 4. धर्माविरुद्ध BHAG. 7, 11. परस्परविरुद्धानाम् M. 7, 152. विरुद्धं बहु भाषते JĀĒN. 2, 14. KĀP. 1, 23. MRĀĒH. 13, 12. ÇĀK. 177. नियुक्तद्विरुद्धः ist das Entgegengesetzte davon AK. 3, 3, 13. ÇĪC. 9, 62. Spr. 1927. KATHĀS. 28, 183. ŚĀH. D. 205. 574. 214, 2. PRAB. 20, 17. 52, 14. SARVADARĀNAS. 12, 2. 3. 22, 12. 26, 2. 44, 12. 43, 2. 49, 17. 50, 6. 9. 11. 18. 61, 11. 130, 15. 163, 19. PAÑĀT. 131, 11. 199, 4. TRIK. 3, 3, 463. Schol. zu P. 1, 3, 50. 2, 4, 13. SIDDH. K. zu P. 3, 1, 96. BHĀG. P. 4, 9, 16. 6, 4, 32. 10, 88, 2. VEDĀNTAS. (Allāh.) No. 99. Schol. zu KĀP. 1, 155. NĪLAK. 4. Verz. d. Oxf. H. 241, b, 13. Verz. d. B. H. No. 973. विरुद्धोक्ति = विप्रलाप H. 276. केलाभास TATTVAS. 41. BHĀSHĀP. 70. 73. SARVADARĀNAS. 119, 16. विरुद्धव 43, 20. विरुद्धता 166, 14. — 3) विरुद्ध dem Gesetze u. s. w. widersprechend, verboten, unerlaubt: कर्मन् M. 4, 15. MAITRĀJUP. 6, 34. JĀĒN. 1, 129. MBH. 3, 9995. R. 2, 58, 26. — 4) विरुद्ध misslich, bedenklich, gefährlich: कार्य R. 5, 77, 19. ब्राह्मणत्वं ते विरुद्धमिह दृश्यते MBH. 13, 1920. — An den Schluss stellen wir diejenigen Bedeutungen, die der Wurzel eigentlich in Verbindung mit andern Präpositionen zukommen: 5) festhalten: बाहुदाडविरुद्ध R. 4, 10, 21. — 6) hemmen, unterdrücken: स्वरश्च व्यरुध्यत die Stimme versagte ihm R. 2, 36, 10. येन — अन्वरे गतिः । सिद्धादीनां विरुद्धभूत् KATHĀS. 43, 85. अविरुद्ध ungehemmt VIKR. 49, 11. — 7) einschliessen: विरुद्ध eingeschlossen Spr. 123 (zugleich feindselig gestimmt). belagern: व्यरुध्यन् (अरुध्यन् ed. Bomb.) मिथिलाम् R. 1, 66, 21. verschliessen, zuhalten: घ्राणं करेण विरुणाद्धि (च रु० v. l.) R. 6, 26. — Vgl. विरोद्धव्य u. s. w., मनोविरुद्ध, वाचाविरुद्ध. — caus. 1) verfeinden, entzweien: कथंचनार्थं तत्रापि पुत्रान्मे धातुभिः सह । विरोधयेत् MBH. 11, 705. संघेयानपि संघत्स्व विरोध्याश्च विरोधय 12, 2050. विरोधयामास मिथो विष्णुं शंकरमेव च R. GORR. 1, 77, 18. यदन्योऽन्येन ते पुत्रा विरोध्यते कथंचन MBH. 3, 360. — 2) gegen Jmd feindlich auftreten, befeinden, bekämpfen: तं विरोध्य R. 3, 62, 9. प्रधानसभिको माथुरो मया विरोधितः MRĀĒH. 33, 20. न विश्वसेत्पूर्वविरोधितस्य शत्रोश्च मित्रत्वमुपागतस्य Spr. 1463. mit gen.: कुलस्यास्य यद्विरोधयसे भृशम् HARIV. 4194. — 3) Etwas bestreiten, Einwendungen machen gegen: ज्ञानीयादागमान्सर्वान्प्राक्यं च न विरोधयेत् MBH. 10, 180. अविरोधित so v. a. nicht ungerne gesehen ÇĪC. 10, 69. भूता क्वथा विनश्यन्ति देशकालविरोधिताः । विज्ञातं हृतमासाद्य so v. a. weil Ort und Zeit ihnen ungünstig sind Spr. 4671. — desid. Feindschaft zu beginnen trachten: विरुहत्सति MBH. 5, 3265.

— प्रतिवि scheinbar R. 5, 41, 8, wo aber अस्मान्प्रति विरुध्यता zu trennen ist.

— सम् 1) aufhalten, zurückhalten: स चेत्तु पथि संरुद्धः पशुभिर्वा रथेन वा M. 8, 295. माता मे संरुणाद्धि माम् ŚĀY. 5, 82. ततः प्रवेशे संरुद्धौ (so die neuere Ausg.) रत्तिभिः HARIV. 9120. RĀĒA-TAR. 5, 453. धातुर्वचनसंरुद्धः R. 4, 34, 2. बाष्पसंरुद्धा durch Thränen gehindert 2, 24, 1. तृणामिव लघु लक्ष्मीर्नैव तान्संरुणाद्धि festhalten, fesseln Spr. 82. सत्यपाशेन संरुद्धः स्ने-

VI. Theil.

कस्तस्य न लुप्यते R. GORR. 2, 50, 18. यो मोचयति संरुद्धमिदं प्रवक्तुं मम KATHĀS. 18, 296. in feindlicher Absicht Jmd festhalten, angreifen: तं संरुद्धो योद्धारं संगरे RĀĒA-TAR. 1, 61. अज्ञाविके तु संरुद्धे वृकैः M. 8, 235. zurückhalten, abwehren: °निस्त्रिंशान् — चर्मणा संरुद्धो MBH. 7, 559. विंशत्या सायकैः — पुनश्चैव शतेनास्य संरुद्धो मकारथम् 7708. verhalten, vorenthalten, versagen: संरुद्धप्रजनन Nir. 5, 2. कश्चिन्न — अश्रितानां मनुष्याणां वृत्तिं त्वं संरुणात्सि वै MBH. 2, 226. संरुद्धचेष्ट gehemmt RAGH. 2, 43. — 2) eintreiben, einschliessen, einsperren, absperren, gefangen halten ÇĀT. BR. 1, 2, 4, 11. fig. Nir. 6, 16. राज्ञो मागधसंरुद्धान्मोक्षयिष्यति MBH. 13, 6839. संरुद्धा गिरिकन्द्रे HARIV. 6940. R. 4, 9, 23. सीता संरुध्यता बलात् 6, 94, 23. गर्दभं प्राप्य संरुध्य दोग्धुमारेभिरे यावत् KATHĀS. 63, 188. केदारखण्डे निःसरमाणमुदकमवारणीयं संरोडुम् MBH. 1, 693. संरुद्धा नगरी eingeschlossen, belagert R. 6, 17, 2. संरुद्धनासायो वामपाणिना zugehalten KATHĀS. 82, 30. समरुद्धेव विक्रमः schloss sich gleichsam ein BHĀṬI. 6, 34. eine Stadt einschliessen, belagern HARIV. 4973. R. 6, 17, 2. RĀĒA-TAR. 1, 59. BHĀG. P. 10, 50, 5. einen Weg versperren: मार्गं संरुध्य MBH. 3, 2541. कदलीखण्डसंरुद्धनलिनीपुलिन eingeschlossen von BHĀG. P. 4, 6, 21. मनः संरुध्य verschliessen MBH. 3, 13633. धैर्यसंरुद्धमानस R. GORR. 2, 30, 26. — 3) verhüllen, bedecken: मेघैश्च गगनं नीलैः संरुद्धमभवद्दनेः MBH. 13, 6870. दिवाकरः संरुद्धः R. 3, 33, 12. — 4) verstopfen KATHĀS. 53, 110. कफसंरुद्धनाडि BHĀG. P. 3, 30, 17. बाष्पसंरुद्धकण्ठ R. 4, 13, 30. अश्रुसंरुद्धनयना angefüllt mit 19, 30. 5, 33, 16. — Vgl. संरोध. — caus. absperren lassen: पालीभिरम्भः संरोध्य RĀĒA-TAR. 5, 106.

— अतिसम्, प्रकर्षेणातिसंरुद्धा so v. a. vor Freude überfliegend R. 6, 98, 11.

— अभिसम् 1) hindrängen zu, halten bei: तानाम्नीधमभिसंरुधुः ÇĀT. BR. 3, 6, 1, 28. — 2) zurückhalten, abhalten: तं तु द्वारस्थाः (so die ed. Bomb.) — न शेकरभिसंरोडुम् R. 2, 14, 42. — 3) verhüllen, verdecken: अन्योऽन्यमभिसंरुद्धाः प्रकाश्य न चकाशिरे R. 6, 31, 38.

— उपसम् hindrängen zu, halten bei ÇĀT. BR. 1, 2, 4, 11. fig.

— प्रतिसम् in sich einschliessen, einziehen: प्रतिसंरुद्धविक्रम BHĀG. P. 3, 11, 27.

3. रुध् (= 2. रुध्) adj. zurückhaltend, hemmend: कर° MBH. 40.

रुध (von 2. रुध्) adj. dass. in अग्रोरुध.

रुधिरौ (रुधिःक्रा Padap.) m. N. pr. eines von Indra besiegtens Dämons RV. 2, 14, 5.

रुधिरं URĀDIS. 1, 52. 1) adj. roth; blutig: क्रुव्यादमग्रे रुधिरं पिशाचं मनोक्त्वं इति AV. 5, 29, 10. — 2) m. a) der blutrothe Planet d. i. Mars H. an. 3, 597. MED. r. 208. Spr. 2649. VARĀH. BRH. 2, 13. 4, 18. 22, 6. — b) ein best. Edelstein; s. रुधिराष्य. — 3) n. AK. 3, 6, 3, 22. a) Blut AK. 2, 6, 2, 15. H. 621. H. an. MED. HALĀJ. 3, 10. 5, 44. ÇĀT. BR. 14, 6, 9, 31 (proparox.). यदा गवां स्तनेषु रुधिरं स्रवति SHADY. BR. 6, 9. रुधिरं च स्रुते M. 4, 122. वमत्से रुधिरं बहु MBH. 1, 1170. फेनिल 5936. °लालस 12, 4273. °ताभान्त R. 2, 50, 4. रुधिरैणावसिक्ताङ्गः 64, 26. MBH. 1, 7730. °चर्चितसर्वाङ्गी VET. in LA. (III) 21, 14. Suçā. 1, 5, 2. 46, 20. 118, 18. 259, 8. VARĀH. BRH. S. 3, 24. 30. 28, 12. 47, 16. °बिन्दु PAÑĀT. 123, 14. °वर्ष SHADY. BR. 6, 8. VARĀH. BRH. S. 21, 26. °सारं bei dem das Blut vorwaltet VARĀH. LAGH. 2, 14. plur. Spr. 756. PAÑĀT. 171, 11. am Ende